Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Temel Haklar Müktesebatı Kapsamında Engelli Bireylerin Hakları

Doç. Dr. Ayşe İdil Aybars

ODTÜ Sosyoloji Bölümü

24-25 Ocak 2023

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Giriş: Kavram ve Tanımlar

- UNCRPD, Madde 1
- Engelli bireyler, diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir.
- ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)
- İşlevsellik ve engellilik, çok-boyutlu kavramlar olup, aşağıdaki unsurları içerir:

a) Bireylerin bedensel işlevleri ve yapıları (beden)
b) Bireylerin aktiviteleri ve aktivitelerindeki sınırlılıklar (birey)
c) Bireylerin yaşamın tüm alanlarına katılımları ve bu katılımdaki sınırlar (toplum)
d) Tüm bu deneyimleri etkileyen çevresel faktörler (çevre)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Giriş: Kavram ve Tanımlar

- Engellilik, yalnızca bir sağlık sorunu değildir.
- Bireyin fiziksel özellikleri ve içinde yaşadığı toplumun özellikleri arasındaki etkileşimi yansıtan, karmaşık ve çok boyutlu bir durumdur.
- Engelli bireylerin karşılaştıkları en önemli sorunlara, engelli olmaları değil, eğitim, sağlık, istihdam, sosyal ve hukuki sistemler gibi kaynaklara erişimde yaşadıkları zorluklar neden olmaktadır.
- Bu tür erişim zorlukları, engelli bireylerin yüksek oranda yoksulluk, ayrımcılık ve sosyal dışlanma ile karşılaşması anlamına gelmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Giriş: Kavram ve Tanımlar

- Engelli bireylerin topluma eşit bireyler olarak katılmaları önündeki engeller devam etmektedir
- Dünyanın her yerinde engelli bireyler insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır
- Engelli bireyler, ırk, ten rengi, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka fikir, ulusal, etnik veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, yaş veya başka bir statü bakımından daha ağırlaştırılmış bir ayrımcılığa maruz kalmaktadır
- Engelli kadın ve kızlar hem ev içinde hem de ev dışında şiddete uğramaya, yaralanmaya veya istismara, ihmale, ihmalkar muameleye, kötü muameleye veya istismara karşı daha büyük bir risk altındadır
- Engelli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullar altında tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanması gerekmektedir
- Özellikle eğitim ve istihdama erişim zorlukları sebebiyle, engelli bireylerin çoğunluğu yoksulluk koşullarında yaşamaktadır.
- Yaşlanan toplum, ekonomik kriz gibi etkenler, engelli bireylerin durumunu olumsuz etkilemektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Giriş: Kavram ve Tanımlar

- Engellilikle ilgili veri toplama konusunda yaşanan sıkıntılar, konuyla ilgili etkin politikalar geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.
- Engelli bireylerin topluma tam ve etkin katılımı için eğitim, sağlık, istihdam, erişilebilirlik gibi sosyal hizmetlerin bütüncül olarak ele alınması gerekmektedir.
- Uluslararası düzeyde, BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin sağladığı temel doğrultusunda, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi kuruluşların konuya yönelik önemli çalışmaları bulunmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE VE AB MALİ İŞBİRLİĞİ
TEMEL HAKLAR

AB'de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB'de Engelli Bireylerin Durumu**
- AB genelinde yaklaşık 80 milyon kişi (her 6 kişiden 1'i), orta düzeyden ağır düzeye kadar engellidir.
- 75 yaş üzeri nüfusun 1/3'ü kendilerini kısıtlayan engellere sahiptir.
- AB nüfusu hızla yaşlanmakta olduğu için bu rakamların yükselmesi beklenmektedir.
- Bu kişilerin büyük çoğunluğu, fiziksel ve diğer engeller ve ayrımcılık sebebiyle, topluma ve ekonomiye tam olarak katılamamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Durumu**
- Komisyon verilerine göre, AB genelinde:
  - Engelli bireylerin yalnızca yarısı istihdamdadır (engeli bulunmayan bireylerin 3/4’üne karşılık)
  - Engelli bireylerin %28.4’ü yoksulluk veya sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıyadır (engeli bulunmayan bireylerde bu oran %17.8’dir)
  - Engelli bireylerin yalnızca %29.4’ü yüksek öğrenim seviyesinde eğitim almıştır (engeli bulunmayan bireylerin %43.8’ine karşılık)
  - Engelli bireyler arasında sağlık ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını belirtenlerin oranı, engelli olmayanlara göre 4 kat fazladır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB'de Engelli Bireylerin Durumu**
  - Engelli bireylerin %52'si ayrımcılığa uğradığını düşünmektedir.
  - Engelli bireylerin yalnızca %64'ünün evde internet bağlantısı bulunmaktadır (engelli olmayan bireylerin %88'ine karşılık)
  - Engelli bireylerin 1/5'inden fazlası okulu erken terk etmektedir (engeli olmayanların 1/10'una karşılık)

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=en

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB'de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - AB ve üye devletler, engelli bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarını iyileştirmek üzere, **AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma** ve **AB Temel Haklar Şartı** çerçevesinde çalışmalar yürütmektedir.
  - **Avrupa Sosyal Haklar Sütunu**'nun 17. ilkesi, engelli bireylerin onurlu bir şekilde yaşamalarını sağlayacak gelir desteğine, işgücüne katılımlarını mümkün kılacak hizmetlere ve ihtiyaçlarına göre uyarlanmış çalışma ortamına hakları olduğunu vurgulamaktadır.
  - AB ve tüm üye devletleri, BM Engelli Bireylerin Hakları Sözleşmesi'ne taraftır. Sözleşme, **Engelli Bireylerin Hakları Stratejisi (2021-2030)** ve **Avrupa Engellilik Stratejisi (2010-2020**)'nin temelini oluşturmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - **Avrupa Erişilebilirlik Yasası (Direktif (EU) 2019/882),** belirli ürün ve hizmetlerin erişilebilirlik standartlarını düzenlemektedir.
  - **Kısıtlı Hareketliliğe Sahip Yolcuların Hakları** konusundaki düzenlemeler, havayolu, tren, otobüs, deniz yolu ulaşım araçlarında engelli bireylerin haklarını düzenlemektedir.
  - **Ağ Erişilebilirlik Direktifi (EU 2016/2102)**, kamu sektöründeki birimlerin web sayfaları ve mobil uygulamalarının erişilebilirliğini düzenlemektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - **Avrupa Erişilebilirlik Standartları**
  - Ortak standartlar yoluyla engelli bireylerin ve yaşlılar gibi diğer grupların karşılaştıkları engelleri ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.
  - Binalar ve sokakların ve BİT’in erişilebilir olması amacıyla kuruluşların “Herkes İçin Tasarım” anlayışını benimsemesini desteklemektedir.
  - Tüm üye devletlerde uygulandığında, bu standartlar aynı zamanda malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı önündeki engelleri kaldırarak iç pazarın işleyişini de kolaylaştıracaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - **AB Engelli Kartı Pilot Projesi**
  - AB üye devletleri arasında henüz engellilik durumunu karşılıklı olarak tanıyan bir düzenleme olmaması, AB içinde seyahat eden engelli bireyler için zorluk oluşturmaktadır.
  - 8 üye devlet (BE, EE, FI, IT, MT, RO, SI, GKRY), gönüllü bir karşılıklı tanıma sistemi olan Avrupa Engelli Kartını kullanmaktadır; kendi ulusal engellilik tanımlarına göre kimin kartı alabileceğine karar vermektedirler.
  - Kart, engelli bireyler için AB sınırları içinde kültür, boş zaman, spor ve ulaşım alanlarındaki ayrıcalıklara eşit erişim sağlamaktadır.
  - Kart aynı zamanda engelli bireylerin seyahat ederken ya da başka bir AB ülkesine taşınırken uygun desteği almalarını kolaylaştıracaktır.
  - Avrupa Komisyonu 2023 sonuna kadar tüm AB ülkelerinde geçerli olacak bir Avrupa Engellilik Kartı önerecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE VE AB MALİ İŞBİRLİĞİ TEMEL HAKLAR

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - **AB Park Kartı:** Kısıtlı hareketliliğe neden olan bir engellilik durumunda, bireylerin kendi ülkelerinden aldıkları ve tüm AB ülkelerinde tanınan bir karttır.
  - **İzleme çerçevesi:** Stratejinin uygulanmasını izlemek ve düzenli olarak yaş, cinsiyet ve engelliliğe göre ayrıştırılmış veri toplanmasını sağlamak amacıyla yürütülmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - **Fonlama:** AB, yıllık bir hibe kapsamında AB düzeyinde engelli örgütleri ve STK’larına, kapasite geliştirmeleri ve AB düzeyindeki süreçlere katılımlarını sağlamak amacıyla finansal destek sağlamaktadır
  - Avrupa yapısal ve yatırım fonları, AB’nin ekonomik ve sosyal uyumu güçlendirmek amacıyla kullandığı temel finansal araçlar olup, engelli bireyler de dahil olmak üzere en kırılgan grupların sosyal içerme süreçlerine destek olmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları: Genel Bakış

- **AB’de Engelli Bireylerin Haklarıyla İlgili Politika Çerçevesi**
  - **Farkındalık arttırma:**
  - Avrupa Komisyonu, engelli bireylerin yaşam koşulları, günlük yaşamda karşılaştıkları zorluklar ve hayatlarını kolaylaştıracak önlemler konusunda farkındalık arttırmak amacıyla her yıl:
  - **Avrupa Engelli Bireyler Günü** konferansı
  - Erişilebilir olma yolunda önemli girişimlerde bulunan Avrupa şehirlerini ödüllendirmek üzere **Erişilebilir Şehir Ödülü** düzenlemektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM ve Engelli Bireylerin Hakları: Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (A/RES/61/106)

- 13 Aralık 2006'da kabul edilmiş, 3 Mayıs 2008'de yürürlüğe girmiştir.
- Tüm dünyadaki engelli bireyler için sivil, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar konusunda asgari standartlar belirleyen ve yasal olarak bağlayıcılığı olan ilk uluslararası araçtır.
- Amacı, tüm engellilerin insan haklarından tam ve eşit bir biçimde yararlanmasını sağlamak olan Sözleşme, aynı zamanda uygulama için bir çerçeve çizmektedir.
- Engelliliği gelişen bir kavram olarak ele alır; engeli olan kişilerin topluma diğer bireyler ile eşit koşullarda tam ve etkin katılımını önleyen tutumlar ve çevre koşullarının etkileşiminden kaynaklandığını vurgular.
- Bir kişinin engelli olduğu için ayrımcılığa maruz kalmasının her bireyin doğuştan sahip olduğu insan onuru ve değerinin ihlal edilmesi anlamına geldiğini belirtir.
- Engelli bireylerin çeşitliliğini kabul eder.
- Daha yoğun desteğe ihtiyacı olan engelliler dahil olmak üzere, tüm engellilerin insan haklarının güçlendirilmesi ve korunması gerektiğini vurgular.
- Engelli bireylerin insan temel hak ve özgürlüklerden tam yararlanmasını teşvike yönelik çabalara cinsiyet eşitliği perspektifinin de eklenmesi gerektiğini savunur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Kendi seçimlerini yapma özgürlüğü de dahil olmak üzere engellilerin bireysel varlıklarının ve bağımsızlığının önemi kabul edilmelidir
- Engelli bireylerin politika ve programlarla ilgili karar alma süreçlerine etkin olarak katılabilmeleri gerekmektedir
- Engelli bireyler, insan haklarını kullanmak için yardımcı cihazlar, teknoloji ve erişilebilir bir ortam gibi özel destekler talep edebilirler.
- Fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişim, engelli bireylerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam yararlanmasını sağlamakta kritik önem taşımaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Amaç **(Madde 1)**:
- Bu Sözleşme'nin amacı, engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insan onurlarına saygıyı güçlendirmektir.

- Engelli kavramı diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Bu doğrultuda, Sözleşme, engellilerin haklarının güvence altına alınmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ilkeleri benimsemektedir (**Madde 3**):

(a) Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıklarını da kapsayacak şekilde, kişilerin insan onuru ve bireysel özerkliklerine saygı gösterilmesi;

(b) Ayrımcılık yapılmaması;

(c) Engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması;

(d) Farklılıklara saygı gösterilmesi ve engellilerin insan çeşitliliğinin ve insanlığın bir parçası olarak kabul edilmesi;

(e) Fırsat eşitliği;

(f) Erişilebilirlik;

(g) Kadın-erkek eşitliği;

(h) Engelli çocukların gelişim kapasitesine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulması.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Genel Yükümlülükler (**Madde 4**):
- 1. Taraf Devletler engelliliğe dayalı herhangi bir ayrımcılığa izin vermeksizin tüm engellilerin insan hak ve temel özgürlüklerinin eksiksiz olarak yaşama geçirilmesini sağlamak ve engellilerin hak ve özgürlüklerini güçlendirmekle yükümlüdür:
- (a) Bu Sözleşme'de tanınan hakların uygulanması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer tedbirler;
- (b) Ayrımcılık teşkil eden yasalar, düzenlemeler, gelenekler ve uygulamaları ortadan kaldırmak için gerekli tüm tedbirler;
- (c) Tüm politika ve programlarda engellilerin insan haklarının korunması ve güçlendirilmesi;
- (d) Kamu kurum ve kuruluşlarının bu Sözleşme'ye uygun davranmalarının sağlanması;
- (e) Kişiler, örgütler veya özel teşebbüslerin ayrımcı uygulamalarını engellemek için gerekli tüm uygun tedbirlerin alınması;
- (f) Evrensel tasarım: Engellilerin özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli ürünler, hizmetler, ekipman ve tesislerin araştırılması, geliştirilmesi, temini ve kullanılabilirliğinin sağlanması.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE VE AB MALİ İŞBİRLİĞİ
TEMEL HAKLAR

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- **Eşitlik**: Taraf devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar, buna yönelik düzenlemeleri yapar. Engellilerin eşitliğini sağlamak için gerekli özel tedbirler ayrımcılık olarak nitelendirilemez (**Madde 5**)
- **Erişilebilirlik**: Engelli bireylerin çevreye, ulaşıma, kamu hizmetlerine ve bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimlerini güvence altına almak için, taraf devletler her türlü engeli tespit etmeli ve kaldırmalıdır (**Madde 9**) – binalar, yollar, ulaşım araçları, okullar, sağlık tesisleri, işyerleri, kapalı ve açık tesisler, BİT
- Engelli bireyler bağımsız olarak yaşayabilmeli, topluma dahil olabilmeli, nerede ve kimle yaşayacağını seçebilmeli, evde ve toplumda destek alabilmelidir (**Madde 19**).
- Sözleşmenin tarafları kişisel hareketlilik ve bağımsızlığı geliştirmeli (**Madde 20**), engelli bireylerin uygun bir hayat standardı ve sosyal korunma hakkını tanımalıdır (**Madde 28**).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Yasa önünde eşit tanınma (**Madde 12**)
- Adalete erişim (**Madde 13**)
- Kişi özgürlüğü ve güvenliği (**Madde 14**)
- Sömürü, şiddet veya istismara maruz kalmama (**Madde 16**)
- Düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgiye erişim (**Madde 21**)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Engelli bireylerin her türlü eğitim olanaklarına eşit erişimleri (**Madde 24**)
- Eşit çalışma ve ayrımcılığa uğramadan hayatlarını kazanma hakları (**Madde 27**),
- Yeterli yaşam standardı ve sosyal koruma (**Madde 28**)
- Siyasi ve kamusal hayata katılımları (**Madde 29**)
- Kültürel hayat, dinlence, boş zaman etkinlikleri ve spora katılımları (**Madde 30**)
- Engelli bireylerin ayrımcılığa uğramadan en yüksek sağlık standartlarına sahip olmaları, gereken tüm sağlık hizmetlerini alabilmelerini ve sağlık sigortası konusunda hiçbir ayrımcılığa uğramamaları sağlanmalıdır (**Madde 25**).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- **Engelli Hakları Komitesi (Madde 34)**

1. İşbu Sözleşmede verilen görevleri yerine getirmek üzere bir Engelli Hakları Komitesi kurulur.

2. Komite, işbu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihte 12 uzmandan oluşur. 60 onay veya katılımdan sonra, Komite'nin üye sayısı altı kişi arttırılarak azami üye sayısı olan 18'e ulaşılır.

4. Komite üyeleri Taraf Devletlerce seçilir (eşit coğrafi dağılım, farklı medeniyetlerin ve yasal sistemlerin temsil edilmesi, kadın-erkek temsilinin dengeli olması ve engelli uzmanların katılımı dikkate alınır)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- **Engelli Hakları Komitesi** (**Madde 35**)
- Taraf Devletler, Sözleşmenin ilgili Devlet için yürürlüğe girmesinden sonra iki yıl içerisinde Komiteye Sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesi için alınan önlemler ve kaydedilen gelişmeler hakkında kapsamlı bir rapor sunar.
- Bundan sonra, Taraf Devletler en az dört yılda bir ve buna ilave olarak zamana bağlı olmaksızın Komitenin talep etmesi durumunda müteakip raporları sunar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- **Engelli Hakları Komitesi**
- Sözleşmenin uygulanmasının izleme sürecini gerçekleştiren, bağımsız uzmanlardan oluşan birimdir
- Yılda 2-3 kere Cenevre'de toplanır
- Taraf Devletlerin, kendi ülkelerinde Sözleşme'de tanınan hakları nasıl uyguladıklarına dair düzenli raporlarını sunmalarının ardından, bu oturumlarda ülkelere tavsiyeler ve gözlemlerde bulunur
- İhtiyari Protokol, Komite'ye, taraf devletlerin Sözleşme ihmali durumlarında bireysel şikayetleri inceleme yetkisini vermektedir
- Komite ayrıca Sözleşme'nin maddelerinin anlamını netleştirmek amacıyla genel yorumlar sunar; Devletlerle, STK'larla, BM birimleri ve diğer uluslararası kuruluşlarla Genel Tartışma günleri düzenler.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol

- Sözleşmeyle birlikte hazırlanmıştır.
- Sözleşmeye taraf ülkelerdeki engelli birey ve gruplara Engelli Hakları Komitesi'ne başvuru yolunu açar.
- Engelli birey ve gruplar, ülkeleri İhtiyarı Protokolü imzalayıp onaylamışsa, o ülkenin Sözleşme maddelerini ihlal etmesinden dolayı mağduriyet ile ilgili Komite'ye başvurabilirler.
- Devletler Sözleşmeyi imzalayıp onayladıkları halde İhtiyarı Protokolü imzalamayabilir veya onaylamayabilir.
- BM Genel Kurulu'nda 13 Aralık 2006 tarihinde kabul edilen Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve İhtiyarı Protokolü, 3 Mayıs 2008'de yürürlüğe girmiş ve tam bir yasal statü kazanmıştır.
- Türkiye Sözleşme'yi 30 Mart 2008'de imzalamış ve 28 Eylül 2009'da onaylamış; İhtiyari Protokolü ise 28 Eylül 2009'da imzalamış ve 26 Mart 2015'te onaylamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Nisan 2006'da Rec(2006)5 No'lu tavsiye kararıyla, engelli bireylerin haklarını iyileştirmek ve topluma tam katılımlarını sağlamak üzere "Avrupa Konseyi Eylem Planı"nı (2006-2015) benimsemiştir.
- Eylem Planı ve BM Sözleşmesi, engelliliğin tıbbi temelde ele alınmasından insan hakları temelinde ele alınmasına doğru bir paradigma değişimi oluşturmuştur.
- Her iki metnin paylaştığı temel ilkeler: bağımsızlık, seçme özgürlüğü, tam katılım, eşitlik ve insan onuru.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- Konsey, 2014-15'te Eylem Planı'nın 47 üye devlette uygulanmasını değerlendirmiştir; özellikle yasal düzenlemeler, hizmet sunumu, fiziksel çevre ve engelli bireylere yönelik tutumlara odaklanmıştır.
- Buna göre, engelli bireylere yönelik ayrımcılığın ve engellerin devam ettiği, uluslararası standartlara uyum sağlama konusunda önemli zorlukların olduğu tespit edilmiştir.
- Özellikle standartlar ve pratikler arasındaki eşitsizliğe ("uygulama boşluğu") dikkat çekilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- **Avrupa Konseyi Engellilik Stratejisi 2017-2023**
- Avrupa Konseyi'nin 2017-23 dönemi için konuyla ilgili önceliklerini belirlemektedir.
- Stratejinin amacı, Konsey'in katkı sunabileceği alanlarda engelli bireyler için eşitlik, itibar ve fırsat eşitliği sağlanmasıdır.
- Bunun için engelli bireylerin seçim özgürlüğünün ve yaşamın ve toplumun tüm alanlarına aktif ve tam katılımlarının sağlanması gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- **Avrupa Konseyi Engellilik Stratejisi 2017-2023**
- Bu amaçla 5 öncelik alanı belirlenmiştir:
  1. Ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik
  2. Farkındalık arttırma
  3. Erişilebilirlik
  4. Kanun önünde eşit tanınma
  5. İstismar, şiddet ve sömürüden arınma

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- **Avrupa Konseyi Engellilik Stratejisi 2017-2023**
- Bu yönde benimsenen eylemler için 5kesişimsel alan belirlenmiştir:
  - Katılım, işbirliği ve eşgüdüm
  - Evrensel tasarım ve makul düzenleme
  - Cinsiyet eşitliği perspektifi
  - Çoklu ayrımcılık
  - Eğitim

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- **Avrupa Konseyi Engellilik Stratejisi 2017-2023**
- Bu öncelik alanları ve kesişimsel konuların temeli BM Engelli Bireylerin Hakları Sözleşmesi'ne dayanmaktadır.
- Öncelik alanlarının yorumlanması ve uygulaması Sözleşme'ye, Sözleşme Komitesi'nin rehber ilkelerine, AİHM kararlarına ve AB düzeyindeki yasal gelişmelere uygun olarak yapılacaktır.
- Üye devletlerin hükümetleri, engelli bireyler, temsili kuruluşları ve tüm ilgili ortaklarla (Ulusal İnsan Hakları Kurumları, Eşitlik Birimleri, Ombudsman, hizmet sağlayıcıları ve sivil toplum) birlikte, Strateji'nin ulusal ve yerel düzeyde uygulanmasına rehberlik edecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi ve Engelli Bireylerin Hakları

- **Avrupa Konseyi Engellilik Stratejisi 2017-2023**
- Strateji, toplumda sürekli meydana gelen değişimlerin (süregelen ekonomik zorluklar, üye devletlerde sürekli artan mülteci ve sığınmacı sayıları vb.), engelli bireyler ve onlara yönelik destek hizmetlerini etkilediğini vurgulamaktadır.
- Bu zorlukların etkisini azaltmak üzere, karar vericiler, engelli bireyler ile temsili kuruluşları ve aileleri, hizmet sunucular ve genel nüfusun sürekli olarak engelli bireylerin haklarını dikkate alan eylemler geliştirmeleri gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- AB Sözleşmeyi 2007'de imzalamıştır. **26 Kasım 2009 tarihli Konsey Kararı** ile Avrupa Topluluğu BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeyi onaylamıştır:
  - Birliğin yetki alanına giren konularda, Komisyon Sözleşmenin uygulanmasından sorumludur; Sözleşme tarafından oluşturulan ilgili organlarda AB'yi temsil edecektir.
  - Birlik ve üye devletlerin yetkinliği paylaştığı konularda, Komisyon ve üye devletler Birliğin ilgili organlarda temsiliyeti ile ilgili uygun düzenlemeleri önceden belirleyecektir.
  - Komisyon ve üye devletler, özellikle izleme, raporlama ve oylama düzenlemelerinde yakın bir işbirliği içinde çalışacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Sözleşme, AB'nin bir bütün olarak taraf olduğu ilk insan hakları sözleşmesi olarak önem taşımaktadır.
- Ayrıca AB, Sözleşme'ye taraf olan ilk uluslararası kuruluş olmuştur.
- Birlik için Sözleşme 22 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Tüm AB üye devletleri Sözleşmeyi onaylamışlardır.
- 22 AB üyesi, Sözleşme için bireysel şikayet mekanizması oluşturan ihtiyari protokolü onaylamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- AB için Sözleşme'ye taraf olmak, AB'nin sorumlulukları çerçevesinde Birlik düzeyindeki tüm yasa, politika ve programların Sözleşmenin engelli haklarıyla ilgili hükümlerine uyum sağlaması anlamına gelmektedir.
- Sözleşmeyi onaylayan AB üye devletlerinin, aşağıdaki alanlarda eyleme geçmesi gerekmektedir:
  - Eğitim, istihdam, ulaşım, altyapı ve kamuya açık binalara erişim;
  - Oy hakkının güvence altına alınması, siyasi katılımın iyileştirilmesi
  - Tüm engelli bireyler için tam yasal kapasitenin sağlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- AB, Sözleşmenin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla somut bir zaman çizelgesi çerçevesinde somut önlemler belirlemek üzere AB Engellilik Stratejisini (2010-2020) benimsemiştir:
  - Engelli bireylerin diğer bireylerle eşit temelde haklarından tam olarak yararlanabilmeleri
  - Günlük hayattaki engellerin kaldırılması
  - Sözleşme hükümlerinin hem AB hem üye devletler düzeyinde uygulanmasının sağlanması
  - Engelli politikaları alanında esas sorumluluğu olan üye devletlerin eylemlerinin desteklenmesi ve tamamlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

- Nisan 2022'de Komite, AB'ye bir yıl içinde yanıtlanması gereken bir dizi soru yöneltmiştir:
  - İhtiyari Protokolün onaylanması amacıyla benimsenen önlemler
  - Sözleşme ile tam uyum sağlamak için yasal düzenlemelerin kapsamlı şekilde gözden geçirilmesi,
  - 2021-2030 Stratejisi için gerekli bütçenin ayrılması ve zaman çizelgesinin belirlenmesi; bu amaçla orta vadeli hedeflerin benimsenmesi
  - Engelli bireylerin haklarının AB müktesebatında ana akımlaştırılmasına yönelik önlemler
  - Engelli bireylerle ilgili Direktiflerin ulusal müktesebata aktarılması
  - Engelli bireylerle ilgili AB müktesebatının üye devletler tarafından uygulanmasının sağlanması
  - Özellikle AB Konseyinin kararlarına engelli bireylerin ve onların temsili kuruluşlarının tam katılımının sağlanması
  - Engellilik temelinde ayrımcılığın, AB'nin tüm ayrımcılık karşıtı yasalarında, hayatın her alanında yasaklanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TEŞEKKÜRLER

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseabatı

- **Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma** (2012/C 326/01)
- ***Madde 10***
- Birlik, politikalarının ve tedbirlerinin belirlenmesinde ve uygulanmasında, cinsiyet, ırk veya etnik köken, dini inanç veya kanaat, engellilik, yaş veya cinsel tercih temelinde yapılan ayrımcılıkla mücadele için çaba gösterir.
- ***Madde 19***
- 1. Antlaşmalar'ın diğer hükümlerine halel gelmeksizin ve Birliğe Antlaşmalar'da verilen yetkilerin sınırları dahilinde, Konsey, Avrupa Parlamentosu'nun muvafakatini aldıktan sonra, özel yasama usulü uyarınca hareket ederek, oybirliğiyle, cinsiyet, ırk ve etnik köken, dini inanç veya kanaat, engellilik, yaş veya cinsel tercih temelinde yapılan ayrımcılıkla mücadele amacıyla gerekli tedbirleri alabilir.
- 2. 1. paragrafa istisna olarak, Avrupa Parlamentosu ve Konsey, üye devletlerin kanun ve ikincil düzenlemelerinin uyumlaştırılması hariç olmak üzere, 1. paragrafta belirtilen hedeflere ulaşmaya katkı sağlamak amacıyla üye devletler tarafından girişilen eylemleri desteklemek için, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek, Birliğin teşvik tedbirlerine ilişkin temel ilkeleri kabul edebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseabatı

- **Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı** (2012/C 326/02)
- ***Madde 21 – Ayrımcılık Yasağı***
- 1. Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, kalıtımsal özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir görüş, bir ulusal azınlığın üyesi olma, mal-mülk, doğum, engellilik, yaş veya cinsel eğilim gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılması yasaktır.
- ***Madde 26 – Engelli bireylerin toplumla bütünleştirilmesi***
- Birlik, engelli bireylerin bağımsızlıklarını, toplumsal ve mesleki yaşamla bütünleştirilmelerini ve toplum yaşamına katılımlarını sağlamaya yönelik önlemlerden yararlanma hakkını tanımakta ve saygı göstermektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseba tı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Kamu kurumlarının web sayfaları ve mobil uygulamalarının erişilebilirliğine ilişkin 26 Ekim 2016 tarihli ve (AB) 2016/2102 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Dijital topluma yönelik gelişmeler, kullanıcılar için bilgi ve hizmetlere yeni erişim yolları sunmaktadır. Kamu sektörü de dahil olmak üzere, bilgi ve hizmet sağlayıcılar, bu hizmet ve bilgileri üretmek, toplamak ve sağlamak için giderek internete daha bağımlı hale gelmektedir.
- Direktif kapsamında "erişilebilirlik", web sayfaları ve mobil uygulamaların tasarımı, inşası, bakımı ve güncellenmesinde, bunları özellikle engelli bireyler için daha erişilebilir hale getirmek amacıyla gözetilmesi gereken ilke ve teknikleri içermektedir.
- Direktifin amacı, kamu sektöründeki birimlerin web sayfaları ve mobil uygulamalarının, ortak erişilebilirlik gereksinimleri kapsamında daha erişilebilir hale getirilmesidir.
- Ulusal önlemlerin AB düzeyinde birbirine yakınlaştırılması, iç pazardaki farklı uygulamalara son verilmesi gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Müktesebatı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Kamu kurumlarının web sayfaları ve mobil uygulamalarının erişilebilirliğine ilişkin 26 Ekim 2016 tarihli ve (AB) 2016/2102 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Ulusal önlemlerin birbirine yaklaştırılması, aynı zamanda mobil ve çevrimiçi hizmetlerin daha fazla vatandaşa ve müşteriye ulaşmasını sağlayarak, kamu sektörü ve işletmelerin ekonomik ve sosyal fayda sağlamalarına da yol açacaktır. Bu da, pazarı büyütecek ve yeni işler yaratılmasına katkıda bulunacaktır.
- BM Sözleşmesinin imzalanması ve onaylanmasıyla, üye devletler engelli bireylerin BİT'e erişimine yönelik önlemler almayı; ayrıca Sözleşme ile uyumlu olmayan uygulamaları ortadan kaldırmayı taahhüt etmişlerdir.
- Sözleşme, ürün, çevre, program ve hizmetlerin tasarımının, uyarlama ve özel tasarım gerektirmeksizin, tüm bireyler tarafından en üst düzeyde kullanılmalarını mümkün kılmasını gerektirmektedir ("evrensel tasarım").

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseabatı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Kamu kurumlarının web sayfaları ve mobil uygulamalarının erişilebilirliğine ilişkin 26 Ekim 2016 tarihli ve (AB) 2016/2102 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Direktif, üye devletlerin kamu sektörü birimlerinin web sayfaları ve mobil uygulamalarının erişilebilirlik gereksinimlerini karşılaması için gereken kuralları belirlemektedir (Md.1)
- Erişilebilirlik gereksinimleri: algılanabilir, çalıştırılabilir, anlaşılabilir, sağlam (Md.4)
- Üye devletler, kamu sektöründeki birimlerin koşullarını göz önünde bulundurmalıdır: büyüklüğü, kaynakları ve türü; web ve mobil hizmetlerin engelli bireyler tarafından kullanım sıklığı ve süresi göz önünde bulundurularak tahmini maliyet ve kazançları hesaplanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseabatı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Mal ve hizmetlere yönelik erişilebilirlik gereksinimlerine ilişkin 17 Nisan 2019 tarihli ve (AB) 2019/882 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Amacı, belirli mal ve hizmetlerin erişilebilirlik gereksinimleri konusunda üye devletlerin yasalarının, düzenlemelerinin ve idari hükümlerinin yakınlaşmasını sağlayarak, özellikle de erişilebilir ürün ve hizmetlerin serbest dolaşımını engelleyen faktörleri ortadan kaldırarak, iç pazarın işleyişine katkıda bulunmaktır.
- Engelli bireylerin sayısının önemli ölçüde artacağı öngörüldüğünde, ürün ve hizmetlerin daha erişilebilir olduğu bir ortam sağlamak, daha kapsayıcı bir toplum oluşturur ve engelli bireyler için bağımsız yaşamayı kolaylaştırır.
- Bu bağlamda, AB içinde engelliliğin kadınlar arasında daha yüksek olduğu dikkate alınmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseabatı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Mal ve hizmetlere yönelik erişilebilirlik gereksinimlerine ilişkin 17 Nisan 2019 tarihli ve (AB) 2019/882 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Direktif, BM Sözleşmesi'nin engellilik tanımından yola çıkarak, engelli bireylerin tam ve etkin eşit katılımını sağlamak üzere, onların özel ihtiyaçlarına yönelik ürün ve hizmetlere erişimlerini iyileştirmeyi amaçlamaktadır.
- Yaşlılar, hamileler ya da bagajla seyahat eden yolcular gibi "işlevsel kısıtlılık yaşayan" diğer bireyler de bu Direktif'ten yararlanacaktır.
- "İşlevsel kısıtlılık yaşayan bireyler": fiziksel, zihinsel, algısal ya da duyusal bozuklukları olan, yaşla ilgili bozuklukları olan, ya da insan bedeninin performansıyla ilgili diğer sebeplerden dolayı, sürekli ya da geçici olarak, diğer engellerle etkileşim halinde, ürün ve hizmetlere kısıtlı erişimi olan, bundan dolayı da bu ürün ve hizmetlerin özel ihtiyaçlarına uyarlanmasına ihtiyaç duyan bireyler.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseabatı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Mal ve hizmetlere yönelik erişilebilirlik gereksinimlerine ilişkin 17 Nisan 2019 tarihli ve (AB) 2019/882 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Direktif, 28 Haziran 2025 tarihinden sonra piyasaya sürülecek olan aşağıdaki ürünlere uygulanır (Madde 2):

a) Tüketici amaçlı bilgisayar donanım sistemleri ve bunları işletici sistemler

b) Self-servis bağlantıları (ödeme bağlantıları, ATM'ler, bilet ve check-in makineleri, vb.)

c) İnteraktif bilgisayar özellikli elektronik iletişim hizmetleri ya da işitsel-görsel medya hizmetleri için kullanılan tüketici bağlantı ekipmanları

d) E-okuyucular

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Mükteseba tı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Mal ve hizmetlere yönelik erişilebilirlik gereksinimlerine ilişkin 17 Nisan 2019 tarihli ve (AB) 2019/882 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Direktif, 28 Haziran 2025 tarihinden sonra tüketicilere sunulacak olan aşağıdaki hizmetlere uygulanır (Madde 2):

a) Elektronik iletişim hizmetleri

b) İşitsel-görsel medya hizmetlerine erişim sağlayan hizmetler

c) Hava, otobüs, raylı ve denizyolu yolcu ulaşım hizmetlerinin çeşitli unsurları (web sayfaları, mobil uygulamalar, elektronik biletler, ulaşım hizmet bilgileri içeren ekranlar, vb.)

d) Tüketici banka hizmetleri

e) E-kitaplar ve ilgili yazılımlar

f) E-ticaret hizmetleri

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'nin Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Müktesebatı

- **Engelli Haklarıyla İlgili AB Direktifleri**
- ***Mal ve hizmetlere yönelik erişilebilirlik gereksinimlerine ilişkin 17 Nisan 2019 tarihli ve (AB) 2019/882 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi***
- Direktif, Avrupa acil durum numarası 112 kapsamındaki acil iletişim cevaplamalarına uygulanır.
- Üye devletler, ekonomik operatörlerin piyasaya yalnızca erişilebilirlik gereksinimlerine uyan ürünleri sürmelerini ve yalnızca buna uygun hizmetleri sunmalarını güvence altına alır (Madde 4).
- Üye devletler, ulusal şartların ışığında, bu Direktifin kapsadığı hizmetlerin müşterilerinin kullandığı inşa edilmiş çevrenin erişilebilirlik gereksinimlerine uymasına karar verebilir.
- Hizmet sunan mikro girişimler, erişilebilirlik gereksinimleri ile uyum sağlamaktan muaftır.
- Direktif, ayrıca üreticiler, temsilciler, ithalatçılar, dağıtıcılar ve hizmet sunucular için yükümlülükler belirlemektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **AİHM Kararları**
- *Nencheva ve Diğerleri v. Bulgaristan (18/06/2013):*
  - Aralık 1996-Mart 1997 arasında 15 çocuk ve genç, fiziksel ve zihinsel engelli gençler için bir bakımevinde soğuktan ve yiyecek, ilaç ve temel ihtiyaç kısıtlılıklarından dolayı hayatlarını kaybetmişlerdir. Bakımevi müdürü defalarca kamu yetkililerini uyarmış, ancak sonuç alamamıştır.
  - AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. Maddesinin (yaşama hakkı) ihlaline karar vermiştir.
  - Yetkililer, kendi bakımları altındaki kırılgan çocukların hayatını ciddi bir tehdide karşı koruma görevinde başarısız olmuşlardır.
  - Yetkililer, ölümler hakkında kurumsal bir soruşturma başlatmamışlardır.
  - Yetkili kurumlar, bakımevindeki çocukların hayatı üzerinde ciddi bir risk bulunduğunu bildikleri halde gerekli önlemleri almamışlardır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **AİHM Kararları**
- *Vincent v. Fransa (24/10/2006):*
  - Başvuru sahibi, 2005'te on yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Belden aşağısı felç olduğu için, tekerlekli sandalye olmadan hareket edememektedir. Farklı cezaevlerinde tutulduğu koşulların, engellilik durumuna uyumlu olmadığı gerekçesiyle şikayetçi olmuştur.
  - AİHM, şikayetçinin bulunduğu cezaevinde tekerlekli sandalye ile hareket etmesi imkansız olduğu için, Sözleşme'nin 3. Maddesinin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) ihlaline karar vermiştir.
  - Şikayetçinin bilinçli olarak aşağılandığına dair kanıt olmamakla birlikte, engelli bir kişinin hareket edemediği, bulunduğu hücreden bağımsız olarak çıkamadığı bir cezaevinde tutulması, insanlık dışı muamele anlamına gelmekte ve 3. Madde'yi ihlal etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **AİHM Kararları**
- *Çam v. Türkiye (23/02/2016):*
  - Bir müzik akademisinin, giriş sınavını kazanmış olmasına rağmen, görme engelli bir öğrenciyi reddetmesiyle ilgilidir.
  - Mahkeme, engelli öğrencilerin eğitime ayrımcılıkla karşılaşmadan devam edebilmeleri için devletin gerekli pozitif önlemleri almadığına hüküm vermiştir. Aynı zamanda, makul düzenlemenin reddinin de (görme engelli öğrencilere uyarlanmış öğretme yöntemleri vb.) engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunu not etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **AİHM Kararları**
- *Gauer ve Diğerleri v. Fransa (23/10/2012):*
  - Yerel bir iş-destek merkezinde istihdam edilen zihinsel engelli beş genç kadın, doğum kontrolü amacıyla kısırlaştırılmıştır. Kendi rızaları olmadan gerçekleşen bu eylemin sonucunda fiziksel bütünlüklerine müdahale edildiği, bunun da özel hayata saygı ve aile kurma haklarını ihlal ettiği, ayrıca engellilikleri sebebiyle ayrımcılığa uğradıkları sebebiyle başvurmuşlardır.
  - Mahkeme, başvurunun zaman aşımına uğradığına ve Sözleşme'nin 35. Maddesine (kabul edilebilirlik kriterleri) göre kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **AİHM Kararları**
- *Hukic v. İsveç (27/09/2005):*
  - İşkence görme riski altındaki bir ailenin Bosna-Hersek'e iadesi istenmektedir. Ailenin Down sendromu olan bir çocuğu vardır ve iade edilirlerse uygun tıbbi tedaviyi göremeyeceği belirtilmektedir.
  - Mahkeme, şikayetin Sözleşme'nin 3. Maddesinin ihlali ile ilgili olduğunu kabul etmemiştir. Down sendromlu çocukların tedavisi ve rehabilitasyonu, İsveç ile aynı standartta olmasa da, bulundukları şehirde sağlanmaktadır. Ayrıca, Down sendromu ölümcül bir hastalığın son evreleri ile karşılaştırılamaz.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **ABAD Kararları**
- *S. Coleman v. Attridge Law and Steve Law (17/07/2008):*
  - Engelli bir oğlu olan bir anne, işyerinde olumsuz muamele gördüğünden şikayetçidir. Oğlunun durumu, ara sıra işe geç kalmasına ve oğlunun ihtiyaçları sebebiyle izin almasına neden olmaktadır. Şikayetçinin istekleri geri çevrilmiş ve işten atılmakla tehdit edilmiştir. Bunun yanı sıra, oğlunun durumuyla ilgili tavizkâr yorumlara maruz kalmıştır.
  - ABAD, benzer pozisyonlarda ve çocukları olan meslektaşlarını kıyas olarak almış, onlara istedikleri zaman esneklik tanındığını iddia etmiştir. Bu muamelenin, çocuğunun engelliliği temelinde ayrımcılık teşkil ettiğine karar vermiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AHİM ve ABAD Kararları

- **ABAD Kararları**
- *HK Danmark (11/04/2013):*
  - İki çalışan, sağlık sorunlarından dolayı işe devamsızlık gösterdikleri için daha kısa bir ihbar süresi ile işten çıkartılmıştır. İşverenler, çalışanların sağlık durumunun 'engellilik' kapsamında değerlendirilemeyeceğini iddia etmektedir. Şikayetçilerin tek engelinin tam zamanlı çalışamama olduğunu belirtmektedirler.
  - ABAD, 2000/78 sayılı Direktifin BM Sözleşmesi ile tutarlı şekilde yorumlanması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla "engellilik" kavramının, diğer engellerle etkileşim halinde kişilerin çalışma hayatına tam ve etkin katılımını engelleyen fiziksel, zihinsel ya da psikolojik bozukluktan kaynaklanan bir sınırlılık olarak anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun anlamı, engelliliğin iş yaşamından tamamen dışlanma anlamına gelmeyebileceğidir.
  - Ayrıca ABAD, söz konusu Direktif kapsamında işverenlerin, engelli bireylerin istihdama erişebilmesi, katılabilmesi veya ilerleyebilmesi için uygun tedbirleri alması gerektiğine hükmetmiştir. Bunlar sadece maddi önlemleri değil, aynı zamanda örgütsel önlemleri de (çalışma zamanının azaltılması gibi) içermelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **Avrupa Engellilik Stratejisi (2010-2020)**
- Engellilikle ilgili olarak bariyerlerin ortadan kaldırılması hedefiyle sekiz eylem alanı belirlemektedir: Erişilebilirlik, katılım, eşitlik, istihdam, eğitim, sosyal korunma, sağlık ve dış ilişkiler.
- **Erişilebilirlik**: Engelli bireylerin, diğer bireylerle eşit biçimde, fiziksel çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve diğer hizmetlere erişimi.
- **Katılım**: Engelli bireylerin temel haklarını kullanabilmek ve toplumsal yaşama tam olarak katılmak için hala pek çok zorlukla karşılaştıklarını işaret etmektedir (serbest dolaşım, nerede ve nasıl yaşayacağını seçebilme, oy verme, kültürel, sportif ve boş zaman etkinliklerine tam erişim sahibi olma, vb.)
- **Eşitlik**: Engelli bireylerin karşılaştıkları ayrımcılığa işaret etmekte ve bunun özellikle engelli kadın ve çocuklar için yol açtığı sorunların altını çizmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **Avrupa Engellilik Stratejisi (2010-2020)**
- **İstihdam**: Özellikle nitelikli işlerin ekonomik bağımsızlığı ve kişisel başarıyı teşvik ettiği, yoksulluğa karşı önemli bir koruma sağladığı düşünülürse, engeli bireylerin istihdam oranlarının arttırılması gerekmektedir. Engelli kadın ve erkeklerin istihdam durumunun izlenmesi, karşılaştıkları zorlukların tespit edilmesi ve uygun çözüm yollarının aranması önem taşımaktadır.
- **Eğitim**: Engelli bireylerin, engellilik oranına göre eğitime katılım oranları da düşüktür. Engelli çocukların temel eğitime katılması zor olabilmektedir. Engelli bireylerin, özellikle çocukların genel eğitim sistemine entegre olması ve bireysel destek alması önem taşımaktadır.
- **Sosyal koruma**: Eğitim ve istihdama katılımın düşük olması, engelli bireylerin gelir eşitsizlikleri, yoksulluk ve sosyal dışlanmayla daha fazla karşılaşmasına sebep olmaktadır. Nitelikli yaşam koşullarına sahip olabilmeleri için, engelli bireylerin sosyal koruma sistemleri ve yoksullukla mücadele programlarından, engellilikle ilgili desteklerden, barınma olanaklarından ve diğer hizmetlerden etkin şekilde yararlanmalarını sağlamak gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- Mart 2021'de kabul edilmiştir.
- BM Sözleşmesi'nin değindiği tüm alanlarda, hem AB hem üye devletler seviyesinde, ilerlemeyi hedeflemektedir.
- Engelli bireylerin karşılaştıkları çok çeşitli zorluklarla mücadele etmek amacındadır.
- Hedef, Avrupa'daki tüm engelli bireylerin:
  - İnsan haklarını kullanmaları
  - Eşit fırsatlara sahip olmaları
  - Topluma ve ekonomiye eşit şekilde katılabilmeleri
  - Nerede, nasıl ve kimle yaşayacaklarına karar verebilmeleri
  - Destek ihtiyaçlarına bakılmaksızın AB içinde özgürce hareket edebilmeleri
  - Ayrımcılıkla karşılaşmamalarını sağlamaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **1. Vizyon:**
- AB eşitlik, sosyal adalet, özgürlük, demokrasi ve insan hakları değerlerini temel alır; buna uygun olarak, BM Sözleşmesi temelinde engelli bireylere yönelik ayrımcılıkla mücadele edilmelidir.
- 2010-2020 Avrupa Engellilik Stratejisi, AB fonlarıyla desteklenen birçok eyleme yol açmış, bunlar da engelliliği AB gündeminin üst sıralarına yerleştirmiş, özellikle erişilebilirlik ve engelli bireylerin insan haklarının iyileştirilmesi konusunda önemli kazanımlar sağlamıştır.
- Ancak halen engelli bireyler sağlık, eğitim, istihdam, boş zaman etkinlikleri, siyasi hayata katılım gibi konularda önemli engellerle karşılaşmaya devam etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- Covid-19 ve ekonomik sonuçları, eşitsizlikleri ve engelleri derinleştirdiği için konuyu daha da acil hale getirmektedir:
  - Bakımevlerinde yaşayanlar için yüksek enfeksiyon oranları ve izolasyon
  - Evde yaşayanlar için hizmet sunumunda yaşanan sıkıntı ve gecikmeler (bağımsız yaşam üzerine olumsuz etkiler)
  - BİT araçlarının sınırlı erişilebilirliği (online alışveriş, uzaktan öğrenme, Covid-19 ile ilgili bilgiye ulaşma vb.)
- Birliğin buna karşı geliştirdiği önlemler, pandeminin sosyo-ekonomik sonuçlarını azaltmayı hedeflemiştir.
- AP, Sözleşme'nin tüm alanlarını kapsayan yeni bir engellilik stratejisi için çağrıda bulunmuş, Konsey de Sözleşmenin uygulanmasına yönelik taahhüdünü yenilemiştir.
- Özellikle erişilebilirlik ve bağımsız yaşam, ayrıca yönetişim ve izleme konularının önemi vurgulanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- Ulaşım ve iç pazar gibi bazı alanlarda AB, üye devletlerle yetki paylaşımı yapmaktadır.
- Sağlık, eğitim, kültür gibi diğer alanlarda, yetki üye devletlerde olup, AB'nin destekleyici bir rolü vardır.
- Dolayısıyla, ulusal engellilik politikalarını BM Sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerine ve AB kurallarına göre tasarlamak, öncelikli olarak üye devletlerin sorumluluğudur.
- Strateji, Komisyon'un Sözleşmenin uygulanmasında örnek teşkil ederek liderlik etmesini ve bu amaçla diğer AB kurumlarıyla birlikte çalışmasını güvence altına almaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- Strateji, engelliliğin çeşitliliğini dikkate alır. Hem Sözleşme’nin yaptığı tanımı, hem de yaşla giderek artan engellilik durumunu tanır (65 yaş üzeri bireylerin yarıya yakını engel rapor etmektedir).
- Kesişimsel bir perspektif benimseyerek, hem engelli bireylerin kimliklerinin kesişim noktasında (cinsiyet, ırk, etnik kimlik, cinsel yönelim, din vb.), hem de zor sosyo-ekonomik veya kırılganlık koşullarında karşılaştıkları engellere odaklanır.
- Engelli bireyler arasında, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, evsizler, mülteciler, göçmenler, Roma ve diğer etnik azınlıklar özel dikkat gerektirmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **2. Erişilebilirlik**
- Yapılı ve sanal ortamların, BİT'in, ulaşım ve altyapı gibi mal ve hizmetlerin erişilebilirliği, hakların kullanılmasını mümkün kılar; engelli bireylerin diğerleriyle eşit olarak tam katılımının ön koşuludur.
- AB bu yönde pek çok politika ve program benimsemiştir (Direktifler, engelli yolcuların hakları, erişilebilirlik standartları, Erişilebilir Şehir Ödülü vb.)
- AB politikaları kapsayıcı ve erişilebilir dijital dönüşüme ve dijital kamu hizmetlerine odaklanmaktadır.
- Avrupa'yı engelsiz hale getirmek için, üye devletler tüm politika ve eylemlerinde erişilebilirliği gözetmelidir (Yeşil Anlaşma vb.); bu doğrultuda, farklı meslek grupları erişilebilirlik konusunda eğitim almalıdır.
- AB düzeyinde, Komisyon AB'nin erişilebilirlikle ilgili tüm kurallarının doğru uygulanmasına çaba gösterecek, yasal düzenleme gerektiren alanları tespit edecektir. 2023'e kadar destekleyici teknolojilere yönelik iç pazarın işleyişini değerlendirecek; standartlaşma konusunda çalışmalar yürütecektir. 2021'de binaların enerji performansıyla ilgili yasal çerçeveyi gözden geçirecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **2. Erişilebilirlik**
- ***"Flagship Initiative"***
- Komisyon, erişilebilirlik politikalarının tutarlılığını sağlamak ve bilgiye erişimi kolaylaştırmak amacıyla 2022'de **Erişilebilir AB** kaynak merkezini oluşturacaktır. Bu işbirliği çerçevesi, erişilebilirlik kurallarını uygulamakla yükümlü ulusal yetkilileri uzmanlarla bir araya getirerek sektörler arası iyi örneklerin paylaşımını, ulusal ve AB düzeyinde politikalara ilham vermeyi ve AB yasalarının uygulanmasını kolaylaştıracak standartlar ve araçlar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Komisyon, bu çalışmayı **Engellilik Platformu** ile yürütecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **3. Haklardan yararlanma**
- Engelli bireyler, özellikle başka bir üye devlete taşınırken ya da siyasi yaşama katılırken haklarından diğerleriyle eşit şekilde yararlanmalıdır.
  - **3.1. Serbestçe taşınma ve ikamet etme**: Engelli bireyler iş, eğitim ya da farklı sebeplerle bir başka üye devlete taşındıklarında, engellilik statülerinin tanınmasında zorluk yaşamaktadırlar. Bu da, o ülkede engelli bireylere tanınan hizmetlere ve faydalara erişimlerinde engellerle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Komisyon, üye devletlerle birlikte, engellilik statüsünün karşılıklı tanınması için çalışmalar yürütecektir.
  - **"Flagship Initiative"**
  - 2023 sonunda tüm üye devletlerde tanınacak **Avrupa Engelli Kartı**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **3. Haklardan yararlanma**
  - **3.2. Demokratik süreçlere katılımı destekleme**: BM Sözleşmesinin gerektirdiği tam siyasi katılım, engelli bireylerin diğerleriyle eşit bir şekilde seçimlere ve siyasi karar alma süreçlerine katılımları anlamına gelmektedir.
  - Engelli bireyler, sınırlı erişilebilirlik (örn. İşaret dilinde bilgi ve iletişim olmaması) dolayısıyla haklarını kullanırken sorunlarla karşılaşmaktadır.
  - AP, üye devletlere iyi örneklerin paylaşımını arttırmak ve bilginin ve oy sandıklarının erişilebilirliği de dahil olmak üzere engelli bireylerin siyasi katılım koşullarını iyileştirmek üzere çağrıda bulunmuştur.
  - Komisyon, üye devletler ve AP ile birlikte, engelli bireylerin seçimlerle ilgili platformlara ve Avrupa'nın Geleceği Konferansı'na katılımlarını sağlamak için çalışacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **3. Haklardan yararlanma**
- **Eylemler:**
  - Engelli bireylerin, **hem aday hem de seçmen olarak** seçimlere tam katılımının ve Avrupa seçimlerinin erişilebilirliğinin desteklenmesi
  - **Aday listesinin** toplumun çeşitliliğini yansıtacak şekilde oluşturulması (kapsayıcı demokrasi) yönünde çalışmalar yapmak
  - Üye devletlerle birlikte, engelli bireylerin seçim süreçlerine katılımını da ele alan "**iyi seçim örnekleri rehberi**" oluşturmak
  - Engelli bireylerin **e-oy** verebilmesi üzerine çalışmalar yürütmek

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **4. İnsana yaraşır yaşam kalitesi ve bağımsız yaşam**
- Bağımsız yaşam, nitelikli sosyal ve istihdama yönelik hizmetler, erişilebilir ve kapsayıcı barınma, yaşam boyu öğrenmeye katılım, uygun sosyal koruma ve güçlendirilmiş bir sosyal ekonomi, engelli bireylerin insana yaraşır bir hayat sürmesi için elzemdir.
  - **4.1 Bağımsız yaşamı desteklemek ve topluluk-temelli hizmetleri güçlendirmek:** Bağımsız yaşam, nitelikli, erişilebilir, kişi-odaklı ve ucuz topluluk ve aile-temelli hizmetler gerektirir (kişisel destek, tıbbi bakım ve müdahale vb.); bu şekilde engelli bireylerin ve ailelerinin günlük yaşam aktivitelerini kolaylaştırır ve seçim yapma olanağı sunar.
  - Destek hizmetleri engelli çocuk ve yaşlılar için kapsayıcı ve erişilebilir olmalı, ayrıca cinsiyete ve kültüre duyarlı olmalıdır.
  - Ancak halen bu tür hizmetler, barınma ve teknik yardımlar, ailelere destek hizmetleri ve kişisel destekler sınırlıdır. Bu durum, özellikle kırsal alanlarda daha da çok hissedilmektedir. Covid-19, kurumsal bakım altında yaşayan engellilerin durumlarını daha da ağırlaştırmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **4. İnsana yaraşır yaşam kalitesi ve bağımsız yaşam**
  - Üye devletlerde sunulan hizmetlerin niteliği değişiklik göstermektedir. Ayrıca, sektörde işgücü azlığı ve zor çalışma koşulları hakimdir. Kırsal alanlarda sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında daha büyük hizmet yetersizlikleri görülmektedir.
  - **"Flagship Initiatives"**
  - Komisyon, 2023'te üye devletlerin bağımsız yaşam ve toplumsal katılımı iyileştirme amaçlı **rehberlik hizmeti** sunacaktır.
  - 2024'te Engelli Bireylere Yönelik **Sosyal Hizmetlerde Mükemmeliyet Çerçevesi** oluşturacak, bu alanda engelli bireylere hizmet sunumunu ve işlerin çekiciliğini arttırmayı hedefleyecektir (hizmet sunucuların becerilerini arttırma/güncelleme).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **4. İnsana yaraşır yaşam kalitesi ve bağımsız yaşam**
  - **4.2 Yeni işler için yeni beceriler geliştirmek:** Ulusal beceri programları, engelli bireylerin özel ihtiyaçlarını da içermelidir. Eğitim ve işgücüne eşit erişim için her seviyede eğitim fırsatları arttırılmalıdır. Üye devletler, eğitim politikalarını engelli bireylerin ihtiyaçlarına uyarlama yükümlülüğü altındadır.
  - Yaygın mesleki eğitime devam etme hakkına sahip oldukları halde, özel mesleki eğitim okullarına yönlendirilen engelli genç oranı yüksektir. Bunun sebebi, ana akım okullarda erişilebilirlik ve makul düzenlemenin olmaması ve engelli öğrencilere destek eksikliğidir. Bu okullardan işgücü piyasasına geçiş daha zordur. Engelli bireylerin yetişkin eğitime katılım oranları da düşüktür.
  - **Eylemler**:
  - Engelli yetişkinlerin öğrenmeye katımlarını arttırmak ve ulusal beceri stratejilerinin engelli bireylerin özel ihtiyaçlarını kapsamasını sağlamak
  - Kapsayıcı ve erişilebilir mesleki eğitim programları oluşturmak için hedefli önlemler ve esnek eğitim formatları benimsemek
  - İlgili paydaşlarla işbirliği içinde yardımcı teknolojilerin istihdam için daha iyi kullanımı ve dijital beceri ihtiyaçlarının belirlenmesi çalışmaları yürütmek

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **4. İnsana yaraşır yaşam kalitesi ve bağımsız yaşam**
  - **4.3 Nitelikli ve sürdürülebilir işlere erişim:** Korumalı istihdam programları, engelli bireyler için uygun çalışma koşulları ve çalışmayla ilgili haklar sağlamakta yetersiz kalmaktadır. Zihinsel engelli bireylerin yasal kapasiteden mahrum olmaları, iş kurmaları ve iş sözleşmeleri imzalamalarını sınırlandırmaktadır.
  - **“Flagship Initiative”**
  - Komisyon, engelli bireylerin **işgücü piyasası çıktılarını iyileştirmek üzere bir paket** sunacaktır. Paket, üye devletler için rehberlik sunacak ve istihdam ve bütünleşme hizmetleri konusunda karşılıklı öğrenmeyi destekleyecektir. Ayrıca, kalıp yargılarla mücadele ve olumlu eylemlerle işe alma pratiklerini iyileştirecektir. Bu amaçla, makul düzenleme, iş yerinde sağlık ve güvenlik ve rehabilitasyon programlarını yaygınlaştıracak; korumalı istihdam uygulamalarında kaliteyi geliştirmek ve işgücüne geçişi kolaylaştırmak amaçlı önlemler üzerinde çalışacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **4. İnsana yaraşır yaşam kalitesi ve bağımsız yaşam**
  - **4.4 Sosyal koruma sistemlerini güçlendirmek:** İstihdamın yanı sıra, engelli bireylerin ve ailelerinin insana yakışır yaşam standartlarına erişebilmesi için uygun gelir sağlayacak sosyal koruma sistemleri (emeklilik programları vb.) gerekmektedir.
  - Tüm üye devletler, engelli bireylere yönelik gelir destekleri sunmaktadır. Bakıcılar için de dahil olmak üzere finansal destekler yaygınlaşmaktadır.
  - Ancak işgücüne düşük katılım, yetersiz sosyal koruma ve engellilikle ilgili ekstra masraflar sebebiyle engelli bireyler ve aileleri çok daha yüksek yoksulluk riski altındadır.
  - **Eylemler**:
  - Komisyon, engelli ödenekleri, yaşlılık aylıkları, sağlık sigortası, nakit ve ayni yardımlar ve engellilikle ilgili ekstra masraflarla ilgili **sosyal koruma ve hizmetler üzerine bir çalışma** başlatacaktır.
  - Üye devletlerin sosyal koruma sistemlerini engellilerin ihtiyaçları doğrultusunda reforme edebilmeleri ve engellilik değerlendirme çerçeveleri oluşturabilmeleri için **rehberlik** sunacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **5. Eşit erişim ve ayrımcılıkla mücadele**
- Engelli bireylerin her türlü ayrımcılık ve şiddetten korunma hakkı; adalete, eğitime, kültüre, barınmaya, boş zaman etkinliklerine, spor ve turizme erişimde fırsat eşitliği; her türlü sağlık hizmetine eşit erişim hakkı vardır.
  - **5.1 Adalete, adli korumaya, özgürlük ve güvenliğe erişimi iyileştirmek:** Engelli bireylerin ceza davalarında tanık olmaları, mağdur, şüpheli ya da sanık olarak kendi haklarını savunmaları, hakim, avukat ve savcı gibi mesleklere katılmaları önünde pratik ve yasal engeller bulunmaktadır. Yasal engeller özellikle zihinsel, psiko-sosyal engelleri bulunan kişiler için geçerlidir (yasal kapasitelerinin olmaması)
  - Komisyon, adalet sistemlerinin dijitalleşmesi, meslek gruplarının eğitimi ve mağdurların korunmasına yönelik çalışmalarında engelliliği dikkate almaktadır. Hukuk alanında çalışanların eğitimi kapsamında, dijital alanda bireylerin haklarının korunmasına ve engellilikle ilgili AB düzenlemelerine yönelik bilgi ve becerilerinin arttırılmasına odaklanacaktır.
  - Üye devletlerin adli sistemdeki mesleklere engellilerin katılımını arttırmaları için destek önlemleri üzerinde çalışacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **5. Eşit erişim ve ayrımcılıkla mücadele**
  - **5.2 Sosyal koruma, sağlık hizmetleri, eğitim, mal ve hizmetlere eşit erişim:** AB müktesebatında, engelli bireylerin istihdam dışı alanlarda eşit muamele görmesi konusunda bir boşluk bulunmaktadır. Bu konuda ilerleme gerekmektedir.
  - Üye devletler, Komisyon'un istihdam dışındaki alanlarda eşit muamele ilkesinin uygulanmasına ilişkin **yatay Direktif** önerisinin benimsenmesini sağlamalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **5. Eşit erişim ve ayrımcılıkla mücadele**
  - **5.3 Kapsayıcı ve erişilebilir eğitim**
  - Komisyon**, erken çocukluk eğitimi ve bakımının kapsayıcı olması için bir araç** benimseyecektir.
  - Üye devletlerin **öğretmen eğitimi** sistemlerini özel eğitimde öğretmen eksiğini giderecek ve eğitmenlerin sınıfta çeşitliliği yönetmesini sağlayacak şekilde geliştirmelerini destekleyecektir
  - Üye devletler, tüm seviyelerdeki eğitim sistemlerinin BM Sözleşmesi’nin **kapsayıcı ana akım eğitim kurumlarında destekli öğrenme** ilkesini hayata geçirmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **5. Eşit erişim ve ayrımcılıkla mücadele**
  - **5.4. Sağlık sistemlerine sürdürülebilir ve eşit erişim**
  - Üye devletler, engelli bireylerin **tüm sağlık hizmetlerine erişimini** iyileştirmelidir (üreme sağlığı ve cinsel sağlık, önleme hizmetleri)
  - Üye devletler, **nadir görülen hastalıklarla ilgili engellilik** durumları konusunda dijital gelişmelerden yararlanarak yeni destek stratejileri geliştirmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **5. Eşit erişim ve ayrımcılıkla mücadele**
  - **5.5. Sanat, kültür, eğlence, boş zaman, spor ve turizme erişimin iyileştirilmesi**
  - Komisyon, **Uluslararası Paralimpik Komitesiyle** ortaklık kurarak spora katılım ve önyargılarla mücadele konusunda çalışmalar yürütecektir
  - **Erişilebilir turizmin** geliştirilmesi için çalışmalar yürütecektir (Akıllı Turizm Başkenti Ödülü kapsamında).
  - Üye devletlerin, engelli bireylerin ürettiği sanat yapıtlarını teşvik etmek ve sergiler ve performanslar yoluyla görünür kılmak yönünde, ayrıca müzeleri engelli bireylere erişilebilir hale getirmek konusunda çalışmalarda bulunması gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **5. Eşit erişim ve ayrımcılıkla mücadele**
  - **5.6. Güvenlik ve koruma sağlamak**
  - Engelli bireylerin, özellikle kadın, çocuk ve yaşlıların, hem evde hem de kurumlarda şiddet ve istismar mağduru olma riski çok daha yüksektir. Engelli bireyler aynı zamanda eğitim kurumları da dahil olmak üzere pek çok yerde nefret söylemi ve zorbalıkla karşılaşmaktadır.
  - Komisyon, üye devletlere ve ilgili mesleklerde çalışanlara (polisler de dahil olmak üzere), engelli şiddet mağdurlarına sunulan desteğin iyileştirilmesi için rehberlik sağlayacaktır.
  - Temel Haklar Ajansı'na (FRA), kurumsal bakım altındaki engellilerin şiddet, istismar ve işkence ile ilgili durumunu incelemek üzere çağrıda bulunacaktır.
  - Sığınma başvurularıyla ilgilenen koruma memurlarının ve çevirmenlerin, engellilik konusunda eğitim almasını sağlayacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB’de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **6. Dünyadaki engelli bireylerin haklarını geliştirmek**
  - Dünya nüfusunun %15’i bir engele sahiptir, %2-4 oranı işlev konusunda şiddetli sıkıntı yaşamaktadır, bunların %80’I gelişmekte olan ülkelerdedir.
  - Pek çok yerde, engelli bireylerin temel hizmetlere, korumaya, yardımcı teknolojilere, bilgiye ve adalete erişimi çok düşüktür.
  - AB, engelli bireylerin insan haklarını savunmaya ve uluslararası ilişkilere katılmalarını desteklemeye devam edecektir. Tüm dış eylemleri, politika planlamaları, program fonlamaları kapsamında bu konuya öncelik verecektir.
  - Özellikle engelli çocuk ve gençlerin temel hizmetlere ve eğitime erişimlerine destek olacaktır. Genişleme ve komşuluk politikalarında ve kalkınma işbirliği gündeminde de bu konuya öncelik verecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **AB Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030)**
- **6. Dünyadaki engelli bireylerin haklarını geliştirmek**
  - AB delegasyonlarının, BM Sözleşmesi'nin uygulanması konusunda daha aktif rol oynamasını ve Sözleşmenin küresel düzeyde kabul edilmesini sağlayacaktır.
  - OECD Kalkınma Yardımı Komitesi'nin engellilik göstergesini, AB fonlarının izlenmesi amacıyla sistematik olarak kullanacaktır.
  - BM Sözleşmesi yıllık konferanslarında yapılandırılmış diyalog yoluyla erişilebilirlik ve istihdam konusunda işbirliğini güçlendirecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB'de Engelli Bireylerin Hakları Alanında Yeni Gelişmeler

- **Engellilik Platformu:**
- Engellilik ile ilgili konularda üye devletlerin kurumları, Komisyon ve sivil toplumla yakın işbirliği sağlamak ve bilgi, deneyim ve iyi örneklerin paylaşımını sağlamak üzere 2021'de kurulmuştur.
- BM Engelli Bireylerin Hakları Stratejisi ve AB Engelli Bireylerin Hakları Stratejisinin uygulanmasını desteklemektedir.
- Uzmanlar grubundan oluşan Platform, Komisyon ile düzenli olarak AB ve üye devletlerde Sözleşme'nin uygulanması konusunda görüşmektedir.
- Platform, Avrupa Komisyonu, üye devletlerden uzmanlar ve engelli örgütleri dahil olmak üzere AB düzeyinde STK temsilcilerinden oluşmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Üyesi Ülkelerden İyi Uygulama Örnekleri

- Orta ve Doğu Avrupa'daki engelli dernekleri için kapasite geliştirme (Ascend)
  - Bir yıllık bir program kapsamında, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Romanya ve Slovakya'daki engelli derneklerinin üç alanda kapasitelerinin geliştirilmesi:
    - **Üyelerle ve engelli bireylerle iletişim**: Derneklerin iç iletişim sistemlerinin (web sayfaları, online belge platformları ve bilgilendirme araçları) geliştirilmesi; üyelerle ve ülkedeki engelli bireylerle sürdürülebilir iletişim kurmalarının sağlanması
    - **Engelli haklarıyla ilgili AB ve uluslararası programlar**: AB fonları, BM Sözleşmesi gibi alanlarda eğitim
    - **Genç liderlik:** Gençliğin engelli derneklerine katılımını arttırmak için engelli gençlerin önceliklerinin belirlenmesi; istihdama yönelik destek sağlanması; AB fonlarına erişim konusunda desteklenmeleri

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Üyesi Ülkelerden İyi Uygulama Örnekleri

- Sürdürülebilir Büyüme ve Sosyal İnovasyon için Engelli Ağı (Dhub)
  - ASF tarafından fonlanan projede, BM Gündem 2030 kapsamında engelli bireylerin istihdama katılımı ve iş dünyasının kapsayıcılığının geliştirilmesi hedeflenmektedir:
    - Engelli bireylerin açık işgücüne dahil olmasını sağlamak; engelli bireyler için nitelikli istihdamın yollarını araştırmak; iş dünyasının iyi örnekleri benimsemesi ve daha kapsayıcı hale gelmesi için aktiviteler
    - L'Oreal ve ILO İş Dünyası ve Engellilik Ağı

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Üyesi Ülkelerden İyi Uygulama Örnekleri

- Engelli bireylerin adalete tam erişimlerinin sağlanması (Just4All)
  - AB tarafından fonlanan projede, hukuk profesyonellerinin engellilerin adalete erişim hakkından yararlanabilmek için ihtiyaçlarına yönelik farkındalığının arttırılması hedeflenmektedir.
  - Bu amaçla AB çapında bu meslek mensuplarına, engellilerin AB Sosyal Haklar Şartı ve BM Sözleşmesi kapsamındaki haklarına yönelik eğitim verilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2020 Türkiye Raporu**
  - Engelli bireylerin hizmetlere erişimi önündeki engelleri kaldırmak üzere bir izleme sistemi geliştirilmelidir (Siyasi Kriterler)
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - 2019'da BM Engelli Hakları Komitesi, engellilik değerlendirmelerinin tıbbi raporlar temelinde yapılması örneğinde olduğu gibi, engelliliğe yönelik tıbbi, hayırsever ve babacan yaklaşım konusunda endişelerini belirtmiştir. Bu yaklaşım, engelli bireyleri mevcut engellerine ve sağlık durumlarına indirgemektedir.
    - Türkiye'nin yasalarını ve politikalarını, engelli bireylerin insan onuru, bireysel bağımsızlığı ve yaşamın tüm alanlarında eşitliği ilkelerine göre gözden geçirmesi gerekmektedir.
    - Engelli bireylerin haklarına ilişkin bir ulusal eylem planının, engelli örgütlerini de içerecek şekilde benimsenmesi gerekmektedir.
    - AB müktesebatıyla bağdaşmayan ayrımcı yasal hükümler devam etmektedir (diplomat, hakim, savcı vali vb. mesleklere erişim kısıtlaması; ceza yasasının engellilik temelli ayrımcılık için nefret motivasyonunun kanıtını istemesi)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2020 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - BM Sözleşmesinin uygulanmasını izleme çerçevesi bağımsız değildir.
    - Sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili olarak, yasama, politika yapma ve izleme süreçlerine engelli bireyleri temsil eden örgütlerin katılımı sınırlıdır.
    - Binalara ve kamu hizmetlerine erişimin ve veri toplama sisteminin iyileştirilmesi ve erişilebilirlik standartlarının uygulanması gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2020 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - Ancak kamu ve özel girişimler sayesinde, şehir içi ulaşım ve diğer hizmetlerin erişilebilirliği konusunda kamuoyunun farkındalığı artmaktadır.
    - İl düzeyinde oluşturulan erişilebilirlik izleme ve denetim komisyonlarının arttırılması ve kararlarının uygulanması gerekmektedir.
    - Özellikle engelli bireylerin evlenme ve oy hakkına ilişkin olarak, yürürlükteki yasal vasilik sistemi gözden geçirilmelidir.
    - Haziran 2018 genel seçimlerinde doğrudan engelli bireylere götürülen mobil oy sandıkları, engelli seçmenlerin %78'inin oy verebilmelerini sağlamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE VE AB MALİ İŞBİRLİĞİ TEMEL HAKLAR

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2020 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - Ulusal politika belgelerinde, engelli kadınlar gibi çoklu ayrımcılık ve kırılganlık durumlarını ele alan özel önlemler yer almamaktadır.
    - Uygulanması son derece sınırlı olan ilk ulusal otizm eylem planı Aralık 2019'da sona ermiş ve henüz yenilenmemiştir.
    - Türkiye'nin zihinsel sağlık konusunda yasal düzenlemesi bulunmamaktadır.
    - Engelli çocuklar, kamusal sağlık hizmetleri, yardımlar ve rehabilitasyon hizmetlerinden, düzenli ödemelerden, bakıcı ödemelerinden ve ücretsiz okul servislerinden yararlanmaktadır. Ancak BM'ye göre, fiziksel çevredeki yetersizlikler, aldıkları destek ve hizmetlerin sınırlılığı ve farklı ayrımcılık formları sebebiyle tam potansiyellerini geliştirememekte, sosyal hayattan dışlanmaktadırlar.
    - MEB, özel ihtiyaçları olan çocukların öğretmenleri için katılımcı eğitim ve hizmet içi eğitim programları düzenlemektedir. Ancak engelli çocukların okula katılımı düşüktür.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2021 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - Türkiye'nin Sözleşme'nin gerektirdiği şekilde bağımsız bir uygulama ve izleme çerçevesi bulunmamaktadır.
    - Türkiye'nin engelli bireylere ilişkin güvenilir ve güncel verileri bulunmamaktadır
    - Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, engelli bireylerin ihtiyaçlarını temel alan 2030 Engelsiz Vizyon Politika Belgesini hazırlamıştır. Bağımsız yaşam ve kapsayıcı, erişilebilir toplum, 8 öncelikli politika alanı arasındadır.
    - Türkiye, 2020 yılını "Erişilebilirlik Yılı" ilan etmiş ve erişilebilirlik ödülü de dahil olmak üzere bilgilendirici bir kampanya başlatmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2021 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - Yapılı çevre için erişilebilirlik rehberi yayınlanmıştır. Ancak Temmuz 2020 itibarıyla kamusal alanların daha erişilebilir hale gelmesi için zaman sınırı 6. kez uzatılmıştır. Erişilebilir kamu binalarının ve toplu taşıma araçlarının sayısı düşük kalmış ve yavaş ilerlemiştir.
    - Sözleşme için Ulusal İzleme ve Değerlendirm Komitesinin çalışmaları hızlandırılmalıdır.
    - Engelli bireylerin haklarına ilişkin ulusal eylem planı bulunmamaktadır.
    - Kamuda ve kamu görevlilerinde tıbbi, hayırsever ve babacan bir yaklaşım egemendir.
    - Engellilik ile ilgili politikaların tüm politika alanlarına ana akımlaştırılması ve engelli örgütlerinin katılımıyla izlenmesi gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2021 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - Küçük çocukların gelişimsel risklerini ele alacak bir aile temelli erken teşhis ve önleme programı benimsenmiştir.
    - Engelli çocuklar için kurumsal alternatif bakım olanakları geliştirilmelidir.
    - Türkiye tüm düzeylerde kapsayıcı eğitim hizmetlerini geliştirecek kapasite oluşturma etkinliklerine devam etmektedir. Ancak Covid-19'dan kaynaklanan okul kapanmaları, online derslere rağmen engelli çocukların eğitime erişimini olumsuz etkilemiştir. Erken çocukluk eğitimine katılım özellikle düşüktür.
    - Istihdam alanında, engelli kamu görevlilerinin sayısı 2020'de 57.000'e ulaşmış, %3 hedefine yaklaşmıştır. Özel sektörde istihdam oranı, erişilebilirlik sorunları, önyargılar ve beceri uyumsuzlukları sebebiyle çok daha düşüktür.
    - Türkiye'nin zihinsel sağlık konusunda yasal düzenlemesi ve zihinsel sağlık kurumlarını izleyecek bağımsız bir birimi bulunmamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2021 Türkiye Raporu**
- 19. Fasıl:
  - İstihdam politikaları
    - Türkiye, engelli bireyler için destekli istihdam pratiklerini geliştirmeli, kapsayıcı iş yerlerini ve uygun çalışma ekipmanlarının sunumunu arttırmalıdır.
  - İstihdam ve sosyal politikalarda ayrımcılığın yasaklanması
    - Engelli bireylerin belirli mesleklerde (hakim, savcı vb.) istihdama erişiminin önünde ayrımcı yasal düzenlemeler ve pratikler devam etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2022 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, 2021 Aralık ayında benimsenmiştir. Bu doğrultuda, ilk 3 yılda belgenin uygulama aracı olacak Engelli Bireylerin Hakları Ulusal Eylem Planının hazırlıkları başlamıştır.
    - Türkiye'nin, hem nitel hem nicel çalışmalarla engelli bireylerin durumu ile ilgili kanıt temelini arttırması gerekmektedir.
    - Ülkenin halen Sözleşme'nin gerektirdiği bağımsız bir uygulama ve izleme çerçevesi bulunmamaktadır.
    - Engelli bireylere ücretsiz bakım ve eğitim hizmeti sunan 128 engelsiz günlük bakım merkezi bulunmaktadır.
    - Kamu binalarının erişilebilir olmaması, engelli bireylerin toplumsal ve sivil hayata katılımlarının ve çeşitli kamusal hizmetlerden yararlanmalarının önünde bir engel teşkil etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2022 Türkiye Raporu**
- 23. Fasıl:
  - Engelli bireylerin hakları
    - Türkiye'nin engellilik politikalarını tematik politika alanlarına ana akımlaştırması ve bunları konuyla ilgili çalışan bağımsız STK'ların etkin katılımıyla izlemesi gerekmektedir.
    - Türkiye'nin zihinsel sağlıkla ilgili yasal düzenleme yapması ve zihinsel sağlık kurumlarını izleyecek bağımsız bir birim oluşturması gerekmektedir.
    - Koruyucu aile ve evlat edinme gibi hizmetlerin, devlet koruması ihtiyacındaki engelli çocukları kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir.
    - Bağımsız yaşam hakk ile ilgili kamuoyu farkındalığı ve fırsatlar arttırılmalıdır.
    - Türkiye, özel ihtiyaçları olan çocuklarla ilgili kapsayıcı eğitim politikalarına yönelik ulusal kapasitesini geliştirecek yatırımlara devam etmektedir. Eğitim personeli sayısı ve okul yaşındaki nüfus düşünüldüğünde, bu çabaların hızlandırılması gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE VE AB MALİ İŞBİRLİĞİ TEMEL HAKLAR

AB Komisyonu Türkiye Raporlarında Engelli Hakları

- **2022 Türkiye Raporu**
- 19. Fasıl:
  - İstihdam ve sosyal politikalarda ayrımcılığın yasaklanması:
    - Engelli bireylerin istihdama ve belirli mesleklere erişimini önleyen ayrımcı yasal düzenlemeler ve pratiklerin ortadan kaldırılması için çaba gereklidir.
    - 2021'de engelli devlet memurlarının sayısı 62.356 olup, %3 oranından azdır.
    - Engelli bireylerin özel sektörde istihdamı, fiziksel erişilebilirliğin sınırlı olması, önyargılar ve beceri uyumsuzlukları sebebiyle çok daha zordur.
    - Türkiye, işgücündeki engelli bireylerin durumu ile ilgili kanıt temelini, makul düzenleme ilkesi de dahil olmak üzere, iyileştirmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TEŞEKKÜRLER